

יוצא לאור על ידי ארגון חלקי בעמלי
בתי מדרש לתורה וחינוך, לחרדים
העמלים לפרנסתם
רחוב קהתי 14 ירושלים
דוא"ל: helki.baamali@gmail.com

חלקי בעמלי

גליון מס' 19 | פרשת אמור | י"ז אייר תשע"ג

גליון תורני - חינוכי לחרדי העמל

השבוע בגליון: לחנוכה בקדושה | טיפ לשבת | המוסר הכפול | תספורת ומוזיקה ביום שישי | הוא ימליץ טוב בעדנו | חכמת האמת הנצחית | אלייך, חברה

צבר החורק

הצלמים שארבו בפתיח הבתים הסמוכים לכיכר השבת בירושלים, המתונו לרגע הגדול של יום הזיכרון לחללי צה"ל, הרגע בו מושמעת צפירה ברחבי מדינת ישראל, ובעוד רוב אזרחי ישראל מרכינים ראש בדומיה ומתייחדים עם זכרם של חללי צה"ל, בכיכר השבת העסקים כמעט כרגיל, והנה לנו הזדמנות נוספת לתדלק את מסע הדה-לגיטימציה שעורכת התקשורת למגזר החרדי.

אך כשהצופרים החלו להשמיע את הצפירה, ציפתה לעדת הצלמים הפתעה. שלט ענק נפרש לרוחב הכביש, עליו נכתב באותיות ענק "דוסיס זוכרים אחרת". במקום להתמקד בקנאים המשועממים הצועדים במעגלים כשוטי הכפר, ומסיתים בכך את הציבור הישראלי הכללי כנגד המגזר החרדי כולו, נדדו המצלמות לעבר השילוט המפתיע ומעורר המחשבה.

מאחורי המיזם המקורי עומדת, כך מתברר, 'קבוצת דוסיס', צוות המורכב מאנשים פרטיים הפועלים בכוחות עצמם למען הצגה חיובית של המגזר החרדי בכלי התקשורת השונים. ללא תקציבים, ללא משרדים אך עם עודף רצון טוב, פועלת קבוצה זו ומשנה לאט לאט את התמונה המעוותת דרכה מוצג המגזר החרדי בתקשורת בדרך כלל.

יזמה זו מעוררת את המחשבה שבעצם לכל אחד מאיתנו, החרדים העמלים, ישנו תפקיד מיוחד. תפקיד שאיש לא הטיל עליו, אך רק אנחנו מסוגלים לבצע אותו. ההתמודדות עם התדמית השלילית של המגזר החרדי אינה יכולה להתבצע על ידי האברכים העוסקים בלימוד תורה יומם ולילה. דווקא אלו שנמצאים 'בחוץ', מעורים בעולם הרחב ונפגשים עם קהלים שונים ומגוונים, דווקא אלו יכולים ליטול יוזמות חיוביות, להסביר ולדבר את המגזר בגובה העיניים ומתוך הבנה של המציאות בשטח. אכן, תפקיד נכבד.

תגובות מתקבלות בשמחה בדוא"ל:

helki.baamali@gmail.com

ל.ר.

ירושלים	ת"א	חיפה	ב"ש
18:40	18:55	18:48	18:57
18:19	18:21	18:20	18:22

דף היומי	דף	ה'	ו'	שבת	א'	ב'	ג'	ד'
מח	עירובין	מט	עירובין	נא	עירובין	נב	עירובין	נג
מט	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא
בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא
בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא
בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא
בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא
בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא
בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא
בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא	בבא

הדפיסו, וקחו הביתה לשבת

דעת תורה

אחד הקווים המשרטטים את דמותו של היהודי החרדי הינו הציות לדעת תורה. מושג זה - דעת תורה - יכול להתבטא במגוון צורות, החל מ'קול קורא' עליו חתומים גדולי התורה בנושאים ציבוריים, דרך הנהגות שונות אותם מתווה רב הקהילה לחברי קהילתו, ועד התייעצות אישית עם תלמיד חכם בנושאים שונים העומדים על הפרק אצל כל אדם ואדם.

המושג 'דעת תורה' זוכה לעיתים לקיתונות של לעג ובוז מצד אנשים שאינם אמונים על ההליכה בדרך התורה, ואף מצד כאלו השומרים מצוות באופן עקרוני אך אינם משכילים לרדת לעומקו של אורח החיים הרואה בתורה ובגדולי התורה מתוו דרך בכל תחום, פרטי או ציבורי. כולנו מכירים את המשפט "מה הרבנים מבינים בפוליטיקה?". גם בתוכנו מתפשטת לעיתים התחושה כאילו רק ילדים קטנים זקוקים להכוונה תורנית בכל צעד משמעותי בחיים, דבר שכביכול אינו נזקק לאנשים מבוגרים המנהלים את חייהם על פי עקרונות מוצקים ועקביים.

חכמת התורה

רבים ההסברים שנאמרו ונכתבו על הציות לדעת תורה. ישנם כאלו הנתלים בדברי הרמב"ן בהקדמתו לפירושו על ספר בראשית כי כל החכמות שבעולם נרמזו בתורה, ומכאן מקור הסמכות של גדולי התורה להורות ולהביע דעה בכל תחום. הסבר זה, למרות שהוא נכון באופן עקרוני, מתעלם מדברי הרמב"ן שם שרק שני אנשים במשך ההיסטוריה הצליחו לגלות חכמות אלו הרמוזות בתורה, הלא הם משה רבינו ושלמה המלך. מעבר לכך, למרות שאכן כל החכמות רמוזות בתורה, קשה לומר שכל תלמיד חכם הצליח לגלות אותן ולהפיק מהן את הידע והניסיון הדרוש להבעת דעה באותם תחומים.

גם העובדה - הנכונה כשלעצמה - שהתורה מחדדת את שכלו של הלומד ומעניקה לו תבונה רחבה, אינה מספיקה כדי לענות על השאלה האם אכן יש בכוחם של תלמידי חכמים לחוות דעה בנושאים רבים ושונים.

מומחה לכל תחום

מהו, אם כן, ההסבר עליו נשענים העמדה שיש בכוחם של גדולי התורה לחוות דעה בשלל נושאים, ומכוחו קיים העיקרון של הציות לדעת תורה וקבלת סמכותם של תלמידי חכמים?

בכל נידון, שאלה או ספק, פרטיים או ציבוריים, קיימים מגוון שיקולים השונים זה מזה. לדוגמה, אדם השוקל לעבור דירה, עומדים בפניו שיקולים רבים המצטברים ביחד ויוצרים את הצדדים לחיוב או לשלילה. ישנו שיקול כלכלי, האם הסכום הנדרש מצוי בידיו, ואם לא, האם יוכל לעמוד בהחזרי המשכנתא. קיים גם שיקול

חברתי, האם במקום המגורים המיועד ימצאו הוא, אשתו וילדיו, חברה תואמת לרוחם וסגנונם. קיים לפעמים גם שיקול תדמיתי, כיצד תשפיע על תדמיתו החברתית העובדה שהוא מתגורר במקום פלוני. לפעמים ישנו שיקול של קשרי משפחה, או שיקול של ביטחון אישי כאשר מקום המגורים הוא במקום שהביטחון בו ברמה מסוימת. ולפעמים ישנו גם שיקול רוחני, האם המקום מתאים לאופי הרוחני של המשפחה, האם השכנים אינם עלולים להשפיע לרעה על חינוך הילדים, ועוד שיקולים שונים ומשונים.

בכל השיקולים שהזכרנו, רואה האדם לנכון להתייעץ עם המומחים באותו תחום. ישנו מומחה פיננסי שיכול ליעץ בתחום הכלכלי, יש כאלו שמומחיותם היא בתחום הביטחוני, ישנם אנשים שמבינים בנושאים חברתיים ויכולים ליעץ איזו חברה מתאימה לאדם זה. וישנם גם מומחים רוחניים - אלו גדולי התורה ותלמידי חכמים - שמומחיותם היא בידע והבנה תורנית, שיכולים ליעץ לאדם זה העומד בפני צעד משמעותי בחייו, האם צעדו יועיל לו או חלילה יזיק מבחינה רוחנית.

ההצרה החשובה

הסמכות שאנו מעניקים לתלמידי חכמים לחוות דעה בנושאים שונים, אינה נובעת דווקא ממומחיותם באותם נושאים. תלמיד חכם אינו שם נרדף למומחה כלכלי או ביטחוני, אך הוא כן עשוי להיות מומחה בתחום ערכי התורה. כאשר פורשים לפניו את הנתונים עליהם מבוסס הספק, תפקידו של תלמיד חכם להביע את דעתו בתחום הרוחני הנוגע לספק זה. המשימה המוטלת על כל אדם הינה להתבונן האם הנידון העומד לפניו יש בו שיקול רוחני כלשהו, ואם כן, הרי שעליו להיוועץ במומחה הרוחני, הלא הוא התלמיד חכם.

ומה יקרה כאשר המומחה הפיננסי ימליץ לבצע צעד כלשהו אך המומחה הביטחוני יעץ להימנע מאותו צעד, או להיפך? כאן תפקידו של האדם להחליט מה חשוב בעיניו יותר, האם הביטחון הפיננסי או הביטחון הפיזי. יש אדם שיעדיף ליטול סיכון פיננסי ובתנאי שרמת הביטחון הפיזי תהיה גבוהה, ויש אדם שיעדיף את נושא הביטחון הפיזי על פני היציבות הכלכלית.

מעתה נבין מדוע הציות לדעת תורה הינו מאבני היסוד של ההשקפה התורנית. האדם שמתיעץ עם תלמיד חכם בנוגע להשלכות הרוחניות של הצעד אותו הוא עומד לבצע, ונוהג על פי דעת תורה אותה הוא קיבל, מצהיר בכך שנאמנותו לתורה עומדת מעל כל השיקולים האחרים, והכרעותיו האישיות או הציבוריות מונחות קודם כל על פי המשמעות הרוחנית שלהם, ורק לאחר מכן על פי כל השיקולים האחרים.

הניגון המבשר על בואה של השבת מבשר גם על המעבר - החד לפעמים - ממירוק ההכנות לשבת אל מנוחת השבת. האמא, עקרת הבית, שוקעת לה בספה וכל כולה משוועת למנוחה קצרה. אין ספק, מגיע לה.

אך בבית עם ילדים קטנים הדבר אינו פשוט כל כך. הילדים, שלא עמלו על הכנת השבת במהלך היום, חדורי מרץ. "אמא, תספרי לי סיפור", "אנחנו רוצים לשחק בקליקס". והאמא שחלמה במשך היום העמוס על רגעי המנוחה הללו, מוצאת את עצמה בדילמה לא קלה. מה עושים? יש כאלו שמצאו לבעיה זו פיתרון קל - "קח איתך את ינקי לבית הכנסת" מבקשת האישה מבעלה. ינקי, ילד קטן שעדיין אינו יודע להתפלל, לא ממש יודע מה לעשות בבית הכנסת. הוא מגיע, יושב מספר דקות ליד אביו ומכרסם את שקית המתקנים, אך לאחר רגעים לא ארוכים הוא מתחיל להשתעמם. במקרה הטוב הוא מנדנד לאבא "מתי גומרים?", ובמקרה הפחות טוב הוא שועט ברחבי בית הכנסת יחד עם חברות ילדים משועממים כמותו, ומפריע לריכוז המתפללים.

צריך להפנים: בית הכנסת אינו "בייביסיטר". הילד שנלקח לבית הכנסת בגיל צעיר מדי, לא רק מפריע לאביו ולשאר המתפללים, אלא גם לומד לזלזל בקדושת בית הכנסת ובחשיבות התפילה, ובנוסף לכך רוכש חוויה שלילית של בית הכנסת כמקום משעמם ומעצבן. ילד אמור להילקח לבית הכנסת בגיל שהוא מסוגל להתפלל, וגם זה לא לאחר מסע לחצים שהופך את התפילה לעונש עבור הילד, אלא כפרס. ילד טוב מקבל פרס והולך עם אבא לבית הכנסת! ומה עם המנוחה של האמא? אכן בעיה. גם עבור זה כדאי להתרגל לקבל את השבת מוקדם, כדי שהאמא תוכל לנוח מעט לפני שבעלה יוצא לבית הכנסת.

מהטומאה, אבל על אביו של קטן זה מוטלת אחריות נוספת - לחנכו בקדושה! מכה אחריות זו נאסר על האב להרגיל הרואה את עתידו של הילד הקטן ומחייבת את האב להרגילו כבר עתה, בקטנותו, לחיי קדושה וטהרה.

לא רק הרגלים

כאשר נתבונן בטעמן של הלכות טהרת הכהנים, נגלה שאין הלכות מתאימות יותר מהן כדי ללמד אותנו עיקרון חינוכי חשוב זה. הכהנים, משרתי ה' במקדש, מצויים לנהוג טהרה בעצמם ולהרחיק מטומאת מת. התרחקות זו נובעת מההכרה העצמית של הכהן במעמדו הרם והחשוב כמשרת אלוקים. כאן בדיוק הוא המקום המתאים להדגשת חשיבות החינוך, מכיון שאין לך עיקרון חינוכי חשוב יותר מהכרת הערך העצמי של הילד בעיני עצמו. הילד הרך, המורגל מקטנותו להיזהר מן הטומאה, לומד דרך הרגלים אלו לא רק לנהוג בטהרה, אלא גם להכיר במשמעות הנשגבת של הכהונה ושל עבודת בית המקדש.

עיקרון זה נלמד מהלכות הטהרה לשאר אישורי התורה, משום שמכאן נלמדת משמעות כפולה לחינוך הילדים. לא די להרגיל אותם להיזהר מעבירות, אלא מוטל עלינו, ההורים, להחזיר בילדינו הרכים את המשמעות של הזהירות מעבירות, ואת הערך של עובדת היתנו יהודים, בני העם הנבחר. החינוך שאנו מעניקים לילדינו אמור לכלול גם את ההרגלים הנכונים שהם יורגלו לנהוג בהם ויטילו אותם עימם לחייהם הבוגרים, וגם את ההכרה בערכם העצמי כיהודים שומרי תורה ומצוות ההולכים בדרך ה'.

הלכות טהרת הכהנים הכתובות בתחילת פרשתנו, זכו לפתיחה לא שרתית: "ויאמר ה' אל משה, אמור אל הכהנים ואמרת אליהם...". כפל הלשון הבולט - "אמור... ואמרת..." - הביא את חז"ל לדרוש פסוק זה ולגלות הלכה נוספת הטמונה בו. כך דורשת הגמרא במסכת יבמות: "אמור, ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים". הכהן שהזהיר שלא להיטמא למתים, הזהיר גם שלא לטמא את בניו הקטנים.

הלכה זו, כפי שמציין הרמב"ן, נלמדת מכאן לכל האיסורים שבתורה. אסור לאדם להכשיל בעבירה את הקטנים, למרות שהקטנים אינם חייבים בעצמם במצוות. כל עבירה, לא רק טומאת כהנים, היא בכלל איסור זה. ואם כן, יש מקום לשאול ולנסות להבין, מדוע דווקא בהלכות טהרת הכהנים נרמזה הלכה זו, האוסרת על הגדולים להכשיל את הקטנים?

אחריות חינוכית

כדי להשיב על שאלה זו, ננסה להבין את טעם האיסור להכשיל קטנים בעבירה. הדבר אינו מובן מאליו, שהרי הקטן עצמו אינו עובר כל עבירה כאשר הוא נטמא למת או אוכל דבר אסור, הוא קטן הפטור מכל המצוות, ומדוע אם כן קיים איסור להכשילו? הרי הקטן כלל אינו "נכשל" בזה?

את ההיגיון שבציווי זה נבין כאשר נתבונן בדברי הרמב"ם הפוסק את ההלכה הבאה: "כהן קטן הרי הגדולים מזהירים שלא יטמאוהו, ואם בא להטמא מעצמו אין בית דין מצווין עליו להפרישו, אבל אביו צריך לחנכו בקדושה". אכן, מבאר לנו הרמב"ם, הכהן הקטן אינו עובר כל איסור כאשר הוא נטמא למת, ומשום כך בית דין אינם מצווים להפרישו

מדברים חינוך | הרב שלמה ברוך בלוי

מנחה זוגי ויועץ חינוכי

המוסר הכפול

שאלה: לצורך פרנסתי אני מחובר לרשת המקוונת, אך כיון שילדי מתחנכים שאינרטנט אסור, זה יוצר בביתנו דילמה חינוכית חריפה. הילדים רואים מודעות רחוב וחוברות הסברה אודות האיסור בגלישה לא בטוחה וכו', והם שואלים: אבא, למה לנו יש אינרטנט?

תשובה: במידה וברמת העיקרון אין ההשקפה הרבנית סותרת את של ההורים, והתמיהה היא רק במציאות הנראית לעין, ניתן להסביר את הדברים בדרך ברורה ומסודרת ולא בהצטדקות ותירוצי התחמקות.

כלומר, אם אמנם ההורים מחזיקים את האינרטנט בבית לצורך עבודה לבד, ואף עשו חסימה או שאר הגנות מפני מה שלא טוב באינרטנט, הרי שיתכן וגם אם הם היו שואלים דעת תורה, היו נענים בחיוב. ומצאה עליהם להודיע לילדים את ההבדל בין האינרטנט שעדיין אסור, לבין מה שהם עושים - שזה בגבול המותר והנצרך.

לפני תהליך ההסברה, כדאי לשבת עם הילדים, שההורים לא יעמדו בפוזה של ילד שנתפס כשידו במגירת הכסף... אלא כאבא בוגר שאמור להתמודד עם טענת הילד על מוסר כפול שהאבא משדר לו. האבא והאמא יושבים עם הילדים, מנסים להסביר לילדים למה באמת הרבנים פסקו שאינרטנט זה דבר אסור... ("לפי דעתו של בן - אביו מלמדו"). מהו שורש הרע של גלישה חופשית ומהו תפקידו כיהודים יראי שמים למול התכונות החיוביות הנצרכות לנו בהתחברות לרשת לצורך פרנסה ועבודה, ולחדד את החילוק בין האסור למותר עד שישקוט הלב הקטן והמתפלל.

יש הרבה הורים שעושים גם חייץ והבדלה טכניים, כגון חדר עבודה מסוים, או פינה של עבודה - גלויה לכל, כולם רואים את האבא באתר הרלוונטי בלבד, ובסיום העבודה - המחשב

כמה יפה היה, אם האבא היה יכול לקחת את הילד ששאל אל הרב ולהציג בפניו את השאלה הזאת, לאזוני הילד: ילמדנו רבנו, כיון שאני נזקק לאינרטנט למען פרנסתי - מה עלי לעשות? תשובת הרב שתקויים במלואה, תעשה את העבודה הכי טוב שאפשר. עלינו לדעת, כי אסור לחנך ילדים בסתירות... אם בחרנו להם חינוך דתי/חרדי עלינו לנהוג כך, ללא כחל וסרק. המושג היהודי "ועשית ככל אשר יורוך" הוא יסוד היסודות של החינוך היהודי המוצלח.

ליצירת קשר: 8647729@gmail.com

הלכה למעשה | תספורת ומוזיקה ביום שישי

הרב ארי נתנאל מור, רב ומו"צ בביתר עילית

שאלה: השנה של"ג בעומר חל ביום ראשון, ממתי מותר להסתפר ולשמע מוזיקה?

תשובה: לבני אשכנז מותר להסתפר ביום שישי מהבוקר לכבוד שבת, וביום ראשון מהבוקר, ולבני ספרד אסור להסתפר עד יום שני כמידי שנה שמסתפרים בל"ד לעומר. מוזיקה מותרת כמידי שנה רק מל"ג בעומר.

המקורות בהרחבה:

המקורות בהרחבה: נחלקו מרן בשו"ע והרמ"א (או"ח סי' תצ"ג) בזמן הפסקת דיני הצער של ימי העומר. דעת השו"ע שהותר רק ביום ל"ד בעומר ודעת הרמ"א שהותר כבר מל"ג בעומר בבוקר. וכתב הרמ"א שכשחל ל"ג בעומר ביום ראשון מותר להסתפר ביום שישי "לכבוד שבת". ואע"פ שדעת המהרי"ל שאין להתיר, כתב בבאר היטב שאין להחמיר בדינים אלו ובמקום שנהגים היתר מותר, וכן מנהג רוב האשכנזים בימינו. היתר זה הינו רק כשהיתר התספורת מתחיל כבר ביום ראשון וא"כ אין זה כבוד השבת אם יסתפר ביום ראשון ולא ביום שישי, אבל לדעת השו"ע שאין היתר אלא ביום ל"ד בעומר שהשנה חל ביום שני, א"כ אין את היתר של "כבוד שבת". אמנם במקום צורך גדול, למשל שלא יוכל למצוא איך להסתפר אם ימתין עד יום שני, אף לבני ספרד יש להקל להסתפר לכבוד שבת. מכיון שיסוד היתר הנו משום כבוד שבת, לכן גם לבני אשכנז אין להסתפר בליל שישי אלא רק ביום שישי שאז ניכר שהתספורת היא לכבוד שבת. כמו כן מכיון שהיתר זה הינו משום כבוד השבת, א"כ אינו שייך כלל לעניין שמיעת מוזיקה ביום שישי, ולכן אין להתיר שמיעת מוזיקה עד יום ל"ג בעומר (וכן הדין לגבי סעודות שמחה שאינם של מצוה, ונישואים וריקודים ומחולות).

אמנם לנהגים ע"פ מנהגי האריז"ל אין להסתפר כלל עד ערב שבועות, ואפילו בל"ג בעומר אין מסתפרים, וא"כ לנהגים כך אין את היתר להסתפר ביום שישי משום כבוד השבת.

מכון מצוות ה' mitzvathashem@gmail.com

הוא ימליץ טוב בעדנו

עסוק מאד. מה זה? הוא מעמיד מערכת תופים ניידת ולא גדולה על כנים מתאימים, ומתיישב על שרפרף קל בעל מושב מינימלי. אז הוא גם מתופף, הצ'אלמר השובב הזה? רגע, הנה הוא מארגן את האבות והילדים במעגל, ומסדר לנשים מקום נח לתצפית מן הצד. והנה, הוא מתחיל לתופף. רגע! אז מי זה מי? יש כאן שני 'רבה' עמרים, אחד על התופים ואחד על ה'טפס', מה זה? בתוך דקה כולנו משפשפים עיניים בתמרון, ומכיוון "עזרת הנשים" עולה תמיהה רבתית.

"הורים יקרים!", רבה' עמרים "שלנו" (?) מצמיד אגרופו לפיו כקורא ברמקול. "נא להכיר את המתופף המיוחד, ר' אשר ראטה, הידוע יותר כאחיו תאמו של עבדכם הנאמן עמרים ראטה, כאן, אתרא קדישא מירון".

כולנו מפשירים מיד חיובים רחבים, ומחליפים טפוחות שכם עם רבה' עמרים ותאמו. הלמות התופים נשמעת בעוז, ושירת "בר יוחאי" אדירה פורצת ושוטפת את המתחם הקטן שלנו. זוהי

ביום הראשון אשתי חזרה הביתה נסערת: "לא תצליח לנחש אצל מי למד שוקי שלנו השנה". לא הבנתי. בשכונת מגורינו בעיר חיפה ישנו תלמוד-תורה ותיק, בו לומדים הבנים של כולנו, מלבד הילדים מהבתים החסידיים הלומדים במוסדות משלהם. ה"תלמוד תורה" שלנו נחשב לאיכותי ויציב, שני בני הגדולים לומדים בו מאז היותם בני שלוש, ועכשיו, לאחר "הפסקה" של שתי בנות, הגיע גם זמנו של שוקי, בן השלוש וחצי, לצעוד לשם.

"מי הגננת?" שאלתי את אשתי, תוהה למראה החיוך המסתורי המתוח על שפתייה. "אני זוכר שהגדולים למדו אצל הגננת מירי, לא?"

"ממש לא", ענתה אשתי. "הגעתי עם שוקי לחיידר, ואני מגלה שם, בכיתת הגן, רבה' לא! גננת, אלא רבה'! ועוד איזה רבה' ירושלמי אותנטי בפאות מסולסלות וציצית מעל לחולצה!" - היה נראה שהיא מנסה לנדב מה שיותר פרטים בכמה שפחות זמן מרוב התרגשות, ובאמת, גם אני הייתי מופתת מאד. בתלמוד תורה שלנו, כפי שמקובל במוסדות מסוג זה, בני השלוש-ארבע לומדים עדיין אצל גננת, ורק לקראת ה"מכינה" הם מתחילים ללמוד אצל רבה', כמו גדולים".

ירושלמי? בשבילנו, כחיפאים שורשיים משני הצדדים, המילה "ירושלמי" יש לה ניחוח של הליכה ברגל לכותל דרך סמטאות מאה שערים המסעירות, ולכל מידי בדיחות אבטיפוסיות חביבות שתמיד יגרו מהן איזה צוף ירושלמי פיקנטי-מתוק.

"אני חייב לראות אותה", אמרתי לאשתי, וספרתי לשוקי שמחר נלך ביחד לחיידר" להכיר את הרבה' שלו. "רבה' עמרים", אמר הילד שלי, הוגה את הקמץ כחולם, "אני כבר גדול, אני בכיתה-ג".

שנת הלימודים בחברתו של רבה' עמרים התגלתה כמעט עירייה ביתר. בחודש אלול פיוס שוקי קמץ "אידעלאך, שטייט אויף צו סליחות". לקראת סוכות הוא הכין לי בהפתעה "קויטשיקלאך" ללולב ובחנוכה לזמר בהתלהבות. "הוי חנוכה, הוי חנוכה...". באידיש מתגננת היטב.

בפעמים הבודדות בהן הזדמנתי לחיידר, יצאתי תמיד מחוץ, ואפילו צוחק. הוא באמת לא היה רגיל, רבה' עמרים זה. אלי הוא בקושי התייחס, רק לשוקי הצדיק שלנו. לא פעם ולא פעמיים מצאתי אותו יושב על הרצפה, טובע בתוך ים של קליקסים ועל ראשי ילדים, בונה בכובד ראש דגמים מורכבים.

אחד הדברים הבולטים ביותר שרבה' עמרים 'הכניס' אלינו הביתה, היה זכר התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי. תגידו, "ירושלמיים" משהו מיכס יכול להסביר לי מה ענין שירת "בר יוחאי" בכל תאריך שלא יהיה ואירוע שרק קורה? הפעם הראשונה היתה בשמחת בית השואבה שאורגנה לילדי ה"תם", בהמשך שרו "בר יוחאי" במסיבת התחלת האותיות, ואח"כ בהדלקת נרות חנוכה ב... היה ברור שרבה עמרים ור' שמעון 'הולכים' ביחד.

שבוע לפני ל"ג בעומר חזר שוקי שלנו הביתה, ובתיקי דף גדול בצבע צהוב זורח: "להורים של הילדים הצדיקים בכיתה-גן שיחיי!"

בעד"ה נקיים נסיעה משותפת לאתרא קדישא מירון, ביום ל"ג בעומר, יום הולדת רשב"י. האירוע יצא משטח התלמוד-תורה בשעה 8:00 בבוקר. נא להירשם מראש".

ואו! מירון בל"ג בעומר הוא אחד הדברים שעדיין לא חוונו, עם היותנו יושבי הצפון. נראה שהחלק הזה במסורת המשפחתית מעולם לא היה חזק. כמובן שאנו מארגנים מדורה מרכזית ויפה, חוגגים, ורוקדים ומחלקים שקיות מתמקים לילדים. אבל מירון? היוזמה של רבה' עמרים הפכה לנושא המדובר בבייכ"ו ובגינה. כל מי שהיה לו ילד ב"כיתה-גן" הפך למויחם, ובהכנסתי למכולת או בפגישה אקראית עם שכן בחדר המדרגות, היתה השאלה האולטימטיבית: "נו, אז נוסעים?".

כן, נוסעים. כך הוחלט.

מי שהיה במירון בל"ג בעומר, בין, ומי שלא - עדיף לו להקדים ולנסוע ואז יוכל להבין. קבוצתנו הדי-גדולה פילסה בקושי דרך אל המקום בו קבע איתנו רבה' עמרים להתאסף, בינות אלפי בני אדם חוגגים ומתפללים.

והנה הוא, רבה' עמרים. מעט רחוק מאיתנו,

הגות | הרב ברוך צבי גרינבוים

מראשי בתי המדרש "חלקי בעמלי"

חכמת האמת הנצחית

"...נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג בעומר, שאומרים שאז פסקו [תלמידי רבי עקיבא] מלמות." (שו"ע סימן תצ"ג)

"ומרבים בו קצת שמחה..." (לשון הרמ"א שם)

יש להבין, מה יש בעובדה זו, שפסקו מלמות כל עשרים וארבעת אלף התלמידים כולם, כדי שננהג שמחה ביום זה, והרי הפסיקו למות, מפני שגמרו להעניש אותם וכולם לצערנו מתו, ולא שנעצרה איזושהי מגיפה באמצע, כשהיא מותירה חלק גדול בחיים, שאז אולי היינו שמחים על כך שלא מוצה הדין עם כולם.

אל העובדה המשמחת ביום זה שפסקו תלמידי ר"ע מלמות, מצטרפת עוד סיבה לשמחת היום הזה של ל"ג בעומר, והיא בקשתו של התנא האלוקי רשב"י זיע"א לשמוח ביום פטירתו ולקיים הלולא.

מקור השמחה הוא בדברי הוזרה הקדוש אודות יום זה: "שמעו קלא, עולו ואתי ואתכנסו להילולא דרבי שמעון". וכבר נהגו מקדמת דנא לקיים צוואת הרשב"י ולשמוח ביום הילולא שלו, ולהדליק מדורות לעילוי נשמתו ולזכר תורתו. מנהג הילולא זה טעון הסבר. הלא דבר הוא, שביום פטירתו של אדם, שנוהגים קרובי להתענות ולהתעצב על אובדנו של הנפטר, ציוה דווקא הרשב"י שנשמח ונקוד סמוך לקברו.

תקופה חדשה

נראים הדברים, ששתי הסיבות האמורות קשורות יחד זו בזו.

למרות עונשם הנורא של תלמידי ר"ע, לא הייתה פטירתם סוף תקופה וחורבן כללי של התורה, אלא תחילתה של תקופה חדשה בעם ישראל, וכמו שסיפרו לנו רבותינו שכיון שהיה העולם שמם לאחר פטירתן של התלמידים, העמיד ר"ע חמשה תלמידים, ובתוכם הרשב"י, כדי שיעמידו תורה חדשה בעם ישראל.

ואכן, נתגלתה ע"י הרשב"י אורי יקרתה של חכמת הקבלה - חכמת האמת. מהותה של חכמה נפלאה זו היא לתת לנו טעם פנימי בעבודת ה' ולעשות לנו סדר בדברים רבים שנראים לנו נסתרים, סותרים או לא מובנים בהנהגת העולם ובדברי התורה.

אורי יקרתו של ספר הוזרה שופך אור בהיר על כל חלקי התורה ומקרב את לב ישראל, הלומדים תורה זו, אל אביהם שבשמים. בלימוד פנימיות התורה מרגישים הלומדים איך הנהגת ה' בעולם בעבר בהווה ובעתיד מקבלת משמעות מדויקת ויש בהנהגת ה' סדר והגיון מופלא שמאיר מתוך דברי התורה בעצמה. בלימוד פנימי זה מרגישים הלומד איך נשמתו מתמלאת אורה, ולימודה של חכמה זו ממלא אותו גרשות קודש, כיסופים ועוגה לתפס מעלה מעלה ממלכות קירבת ה'. גרשות קודש אלו ברורים לכל מי שטעם אף פעם את הלמוד בחכמה נסתרת זו.

זוהי כוונתו של הרשב"י כשציווה את כל תלמידיו לקיים ביום פטירתו הילולא. רשב"י למדו אותנו כאן לימוד יסודי: שאין בפטירתו סוף לפועלו ותורתו, אלא "תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו". הוזרה הקדוש יעבר לנוצח בלב לומדיו, והוא ישמש עדות חיה "כי לא תשכח מפי זרעו" - [סופי תיבות: "יוחאי", אבי רבי שמעון].

דווקא אותם תלמידי ר"ע - שלא נהגו כבוד זה בזה, שלא זכו להעמיד תורה נצחית שקיימת לעד, הם אלו שאיבדנו לצערנו את זכרם ותורתם. אך ביום זה ממש שנמסר דינם העצוב, אנו מתמלאים שמחה על כך שרבי עקיבא רבם אור כוח והעמיד רבי חזק לכלל ישראל - רשב"י - שתורתו החדשה והמתוקנת הוסיפה נדבך מאיר בתורתנו הנצחית.

לכל אחד תפקיד משלו!

הבה ונבין מהו יסוד תורתו של הרבי החדש - רשב"י, שבכך תורה חדשה זו תמשיך התורה העתיקה לפרוח ולא תשתכח מפי ישראל.

כנראה, שרק ככוח לימודה של "חכמת האמת" יכול היהודי להגיע להכרה בכוחו הייחודי ובמטרתו הפרטית בעולמו, מפני שחכמת האמת מגלה לנו את צפונות העניינים ואת עומק הדברים הנמצאים בדברי התורה ובסדרי הנהגת העולם. או אז, נשמגלה היהודי את עומקם של הדברים ואיזה מהכוחות פועלים בכל דבר, הוא לומד שאין אדם נוגע במה שמוכן להחרו, ולכל יהודי תפקיד משלו וממילא כל אחד ינהג בחיבור כבוד, ולא יתפרץ שוב מגיפה...

ייאמר מעתה שכונת השמחה ביום שפסקו מלמות היא בכך שביום זה התחילה צמיחה מחודשת. זהו לימוד גדול עבורנו האוחזים בחיים הנצחיים של התורה, שבכל זמן שנאחו בה ולא נרפה, היא תיתן לנו כוחות מחודשים של צמיחה גם לאחר נפילות ועצירות.

בהעלותנו את אישי מדורתנו, לזכור הטהור של רשב"י, נקבל חיזוק מהעובדה שהקב"ה המשיגית עלינו שולח לנו בכל תקופה מתקופת הדורות הארוכות החדשות, הבנות חדשות, ורבנים ומורי דרך רוחניים חדשים, המשטיחים את מסורת התורה המאירה. אלו מורים מיוחדים שהוראותיהם נבניות על דברי התורה העתיקים שנמסרו לנו מסיני וכולם תואמים ומתאימים לכל מבקש דרך ה' בכל תקופה ובכל מצב.

ועתה הגדולה של רבה' עמרים. בפעם הראשונה בחיי ראיתי "ירושלמי" אמיתי ביום שמחת ליבו, יום ל"ג בעומר. פניו הפכו להבים בין רגע, רגליו הקלות קיפצו ללא הפסקה וללא לאות, ולא ניכר בהן כל מאמץ. ידיו החסונות העמיסו על כתפיו ילד אחר ילד מבני כיתתו, והם שיתפו פעולה כ"ירושלמים" מבטן ומלידה, החיפאים השזופים שלנו. קיפצו ורקדו בעצימת עיניים והשתוללו בשמחה אמיתית.

זה היה מדבק, באמת. איני זוכר את עצמי ורקד כך, בעשור האחרון. ריח המדרוה באוויר, המון העם היוצר שאון בלתי פוסק, הדמעות והתפילות מן המעגלים שסביבו וביניהם... הכל השפיע עלינו בצורה כה עזה.

ראיתי את אשתי דומעת אל תוך הסיודר שלה, את, "בר יוחאי, נמשח אשריך".

שקט.

לפתע פסקה הלמות התופים. ר' אשר מוחה את זיעתו באחת מכפופות הטלית-קטן שלו, בתנועה ירושלמית טיפוסית. אנו מתקרבים אל רבה' עמרים שמסתו לנו כי ברצונו לומר משהו. מנסים להקשיב.

"אחי התאום ר' אשר", הוא אומר, ופתאום נעלמת העלציות ומוגו הברק שבעיניו, תחתיהם מופיע עצב עמוק, "נשוי מזה עשר שנים, ועדיין לא התברך בילדים. לי עצמי יש שישה ילדים, ואני מרגיש בכל זאת שצרתו-צרתי. אני מבקש מיכס! אתם הורים לילדים צדיקים שלומדים אצלי כל השנה. ביחד אנו מחכים את 'הקינדערלאך' של הקב"ה. בואו ותעזרו לי לקרוע שערי שמים בשביל אחי, כדאי הוא רבי שיעמין לסמוך עליו בשעת הדחק. דווקא ביום הגדול הזה, דווקא בשמחה ובזכות תפילת תשב"י שלא חטאו יזכה גם אחי לילד, לתינוק של בית רבן". הוא מוחה את זיעתו באחת מכפופות הטלית-קטן שלו, בתנועה זהה לזו של אחיו. ר' אשר מחייך אלינו מעל לתופים בחיוך מבויש, כאוב. כנראה ידע מראש מה אנו עומדים לשמוע מאחיו. הוא מכה שוב על התוף, ומיד פוצח בניגון סוער: "בזכות התנא האלוקי, רבי שמעון חיוך של דבקות עילאית. מראש של התאומים שבה את ליבי. בהבעות פנים אחידות, בקשר אמיץ שיכולת לנגוע בו כאן ועכשיו, הם נמסו איש למען אחיו, מתמזגים והופכים לאחד. שענה ארוכה אך הניגון הזה, ובסיומה צנח רבה' עמרים והתקפל על הקרקע מותש וסחוט זיעה ודמעות. הילדים הקטנים הקיפו אותו, כרגילים בכך, נצמדים אליו. הוא, בשיבתו, הגיע בגובהו לגובהם. הרגשנו כאילו הם אינם שייכים לנו, אלא לרבה' עמרים שלהם, הרבה' מכיתה-גן.

"כאן קודשים" שמעתי אותו קורא לילדים בחיבה, מחליק על כיפות רקומות ומגניב לידיהם סוכריות דבש גמישות. איני מתייבש לספר שבכיתי.

בשנה שלאחר מכן שוקי למד כבוד אצל רבה' שוורץ. אברך חיפאי צעיר ומנרץ שעשה עבודה יפה מאד עם התלמידים. בערב ל"ג בעומר שוב היה זה דף צהוב זורח שהביא עימו בשורה. קראו בעצמכם: "שמחת ה'שלוש זכר" וה'קידוש' של הבן והבת הנולדים למזל-טוב לאחי כנפשי, תאום לי, הרב אשר ראטה ה"ו, תתקיים בבית הכנסת המרכזי בשכונת "מאה שערים".

כולכם מזמנים".

בשבילך | בשביל המיוחד שלך

אלוקי חברה

על מחירה היקר של אי הנסיגה. יש בהם אהדה לצד א' וגם לצד ב', בכל אחד מהם - יש חסרונות ויתרונות, ואלו כמו אלו גלויים לפנייהם. שמחה ועצב משמשים אצלם בערבוביה, רצון לצד רתיעה. הם אינם מאלצים את עצמם לבחור באחת מן התחושות או הדעות, הם אינם מכחישים ואינם מדחיקים צד אחד, אלא מוכנים לראות גם וגם, לפתוח את דעתם וליבם לניגוד, להכיר בו ולחיות אתו בלי בריחה לקצה וללא כחש".

מה אתן אומרות על האבחנה הזו? האם אנו כאלו או כאלו? מוכנות לראות חסרונות גם בילדינו? מעלות גם בעצמנו? מוכנות לזהות רצון טוב של מישהי שגם מקנאה בנו? מוכנות להבין מורכבות של בעיה, ולא לומר לבעל: 'תגמור את זה אחת ושתיים, אני אומרת לך שזה הפתרון, וזהו? מכירות גם את חלקנו היותר נמוכים, ומבינות שהם נמצאים בנו? מודעות לזה שלא רק נבהלנו ממהו, אלא גם רצינו אותו, ולכן שידרה התנהגותנו בלבול? מבינות שגם מישהו שאנחנו מאד מעריכות, עלול היה להתנהג בצורה לא מכובדת ולא נעימה?

אל תחשבי על דברים גדולים. חיי אשה ואם בנויים מיחידות קטנות. בפעם הבאה, כשאת רואה בחלון הראווה משהו שמתחשק לך, אך מחירו יקר, היי עם עצמך בשני המקומות. אל תגדי: מי צריך שטויות כאלו, ואל תאמרי: המחיר לא משנה, העיקר הקניה הנכספת. המחיר משמעותי ויקר, זה נכון וחשוב. את רוצה מאד לקנות, זה נכון וחשוב. לא משנה לנו מה תחליטי, זה באמת הרבה פחות חשוב. משנה היכולת להרגיש כך וכך, במקום כך או כך. להרחיב במקום להצר.

חולצת אילך
נחמה

לתגובות: helki.baamali@gmail.com

הקשבתי להרצאה של פסיכולוג בכיר מאד, מהנודעים בתחומי בארץ. וכך הוא אמר: "אני שואל את עצמי, מה ההבדל בין אדם מעובד, אדם ששפץ והוא מודע לעצמו, ומנסה להתקדם ולעזור לעצמו, לבין אדם לא מעובד, שחי את חייו איך שחי, בתוך המרוץ המאפיין את חיי כולנו, בלי להגיש לנפש את העזרה שדרושה לה, ובלי להיות מודע למצוקותיו.

התשובות הראשונות שעלו בדעתי", אמר הפסיכולוג, "התבררו לי כשגויות, אחרי מחשבה קצרה. שני האנשים האלו יודעים כאב וגם שמחה, שניהם נכשלים ומצליחים. לשניהם נמאס לפעמים מהכל, ושניהם ממשיכים איכשהו. שניהם נעימים לפעמים לסביבתם, ולפעמים לא. לשניהם יש מקומות ורצונות גבוהים, וגם מקומות ורצונות נמוכים. אם כך, מה בכל זאת ההבדל ביניהם? איפה אנחנו רואים את פרי הטיפול והעיבוד, פרי טיפוח ואימון הרוח?

לדעתי", הוא ענה, "התשובה היא כזו: אדם שאינו מעובד, אינו מסוגל להכיל סתירות וניגודים. או שהוא בעד צד א', או שהוא בעד צד ב'. או שהוא שמח, או שהוא עצוב. או שהוא רואה את הטוב במה שקרה, או את הרע. או שהוא מעוניין במשהו, או שאינו מעוניין בו. או שהוא ימני, או שמאלני. או בעד נסיגה מכל יהודה ושומרון, או נגד. אלו אנשים של 'רק', שמסוגלים במוח ובכל להכיל רק צד אחד".

"המעובדים? המטופלים שעברו כברת דרך?" - שאלה מישהי מקהל המקשיבות.

"הו...", השיב המרצה. "המעובדים הם אנשים של גם וגם. הם יודעים, מבינים ומרגישים שסתירות וניגודים חיים יחדיו, זה לצד זה, ויש בהם די רוח להכיל את הקשת המגוונת הזו. הם מבינים שצריך לסגת, ומבינים את מחירה הכואב של הנסיגה. ויש שההפך: אינם מוכנים לסגת, ומיצרים

קוראים מגיבים

שלום למוציאים לאור של הגליון הנפלא חלקי בעמלי

בשבועות האחרונים התנהל בגליוןכם דיון סביב שאלת השירות הצבאי של החרדים העובדים. האמת היא שהדיון הזה לא התחיל בגליון זה, וכמובן גם לא יסתיים במסגרת זו. זהו דיון עמוק ומורכב, החשוב מאוד בעיצוב דמותו של המגזר שלנו, בפרט לאור השינויים החברתיים המתחוללים בו בשנים האחרונות.

בתגובת המערכת שפרסמתם לפני שבועיים ציינתם שאינכם רואים את עצמכם כמאן דאמר' בסוגיות ציבוריות, והינכם הולכים בנאמנות אחר הנהגת גדולי ישראל. זו אכן הצהרה חשובה ונחוצה, אך היא מעוררת את השאלה, מהי באמת דעתם של גדולי ישראל בסוגיה המדוברת? האם יש מי מגדולי ישראל הרואה בעין חיובית שירות צבאי של חרדים עובדים? ולהיפך, האם יש מי מגדולי ישראל התומך בקמפיין ה'חרדקים' המציף את רחובותינו?

אלו שאלות חשובות שטעונות ברור אמיתי. הבעיה היא שלא כל אחד יכול לעלות ולשאל את פיהם של גדולי ישראל עצמם, ומצד שני הציבור מעוניין לדעת מהי עמדתם. והנה, בשבת האחרונה הזדמן לידי מוסף 'שבת קודש' של יתד נאמן, קראתי והופתעתי. הופיעה שם שיחה ארוכה ומעניינת על יחסי המגזר החרדי עם מדינת ישראל, שיחה שערך כתב העיתון עם שלושה רבנים המקורבים לגדולי ישראל שליט"א וצ"ל, הרב אהרן ישעיה רוטר, הרב משה אהרן ברוורמן והרב נתן זוכובסקי, ובתוך השיחה הועלה גם נושא השירות הצבאי והובאו שם דברים מרתקים שאינם מוכרים כ"כ לציבור. מיד במוצ"ש ישתבי והעתקתי את הקטעים הרלוונטיים, ואני שולח לכם אותם כדי שתפרסמו את הדברים החשובים האלו.

להלן קטעים מתוך השיחה שפורסמה ביתד נאמן:

הגרא"י רוטר: סיפר לי יהודי חסיד בעלזא, שבשנים ההם, יצא להתפרנס למלאכתו, בעקבות כך איבד את הפטור מגיוס, הוא פנה אל האדמו"ר מנדבורנא שייאות לכלול אותו ברשימת תלמידי הישיבה כדי שיזכה להיפטר בכך מהצבא, האדמו"ר זצוק"ל ששאלה זו הועמדה בפניו לראשונה, אמר שאינו יכול לנהוג

כך על דעת עצמו והוא יציע את השאלה בפני מרן החזו"א זצוק"ל. האברך המבקש מיהר להקדים ונכנס למרן החזון איש, סיפר לו את השיחה שהייתה לו עם האדמו"ר מנדבורנא ואת כוונתו של האדמו"ר להיכנס לשאלו את מרן זיע"א, האברך קיווה שבכך יגרום שמרן החזון איש ישיב להאדמו"ר בחיוב, אך מרן החזון איש זיע"א אמר לו "כשהרבי יכנס, אשיב לו שבשום אופן לא ייאוט לכלול אותך ברשימה, שכן ההסכם הפוטר את בני הישיבות עומד על ה'חוט השערה" של הארת פנים, ואם נתעתע בהם עלול ההסכם להתבטל".

הגרמ"א ברוורמן: מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל היה מכנה את אלו שהשתמשו בפטור של בני הישיבות ברמייה, 'כרודפים' של עולם התורה.

הגר"נ זוכובסקי: כפי שאמרנו כאן בכל התקופות שמענו מראשי הישיבות זצוק"ל שעמדו על כך שלא ישתמשו בפטור של בני ישיבות שלא כדין והתבטאו על כך בחריפות יתירה. מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא זצוק"ל התבטא שהמצב הזה הוא נס גמור, עמד הוסיף על כך הסבר שלא ניתן לאמרו ברבים. אבל מתוך הראיה הזו הוא עמד על המשמר שלא ישתמשו אלו שאינם בני ישיבות בפטור הזה, ויעשו אותו פלסטר.

הגרא"י רוטר: רבי דוד צבי הילמן זצ"ל סיפר שיהודי חרדי ששירת כנהג בצבא נכנס לשאלו את מרן החזון איש מה יעשה בשעת חירום שנאלץ לנהוג בשבת בשירות הצבאי, מרן החזון איש יצא עמו והראה לו כיצד ניתן לבצע את כל פעולות הנסיעה ברכב בדרך של שינוי. ואני בעיני ראיתי איך מרן החזון איש היה מראה ומדריך חיילים חסידיים כיצד להרכיב את כלי הנשק בשבת באופן המותר.

עד כאן הציטוט. האם יש צורך לכתוב מילה נוספת?

כבודרב
ז. ש. ירושלים

ניתן לשלוח תגובות לדוא"ל: helki.baamali@gmail.com